

33. OTURUM

Avrupa'nın kırsal bölgeleri için daha iyi bir gelecek

Karar 424 (2017)¹

1. Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (aşağıda "Kongre" olarak anılacaktır) dil ile kültür arasındaki yakın ilişkinin bilincinde olarak ve Avrupa Konseyinin öncelikleri doğrultusunda demokratik katılım, kültürel çeşitlilik ve toplumsal bütünlük ilkeleri temelinde tarihi bölgesel ve azınlık dillerini Avrupa'nın kültürel zenginlik ve gelenekleri ile dil çeşitliliğini geliştirmenin ve karşılıklı anlayışı iyileştirmenin bir vasıtası olarak uzun süredir desteklemeye ve idame ettirmeye çalışmaktadır.

2. 1992'de imzaya açılan ve 1998'de yürürlüğe giren Avrupa Bölgesel Veya Azınlık Dilleri Şartı (Avrupa Konseyi Antlaşmalar Serisi, AKAS, No. 148) o zamandan beri bir devlette genel nüfustan sayıca daha küçük bir topluluk oluşturan yurttaşlarca geleneksel olarak kullanılan dil olarak tanımlanan, Avrupa'nın tarihi bölgesel ve azınlık dillerini korumak ve geliştirmek için özellikle kaleme alınmış, hukuken bağlayıcı olan yegane Avrupa antlaşması olarak hizmet görmektedir.

3. Ne yazık ki 2017 yılı itibarıyla Avrupa devletlerinden sadece 25'i Şartı parlamentolarında onaylamış ve ayrıca 8 Avrupa devleti de imzalamış ancak parlamentolarında onaylamamıştır. Bu, 14 Avrupa devletinin Şartı ne parlamentolarında onaylamış ne de imzalamış olduğu anlamına gelmektedir.

4. Devletlerin kendileri Şartın üyesi iseler de, Şartın etkinlikle uygulanmasında yerel ve bölgesel yönetimler hayati bir rol oynamaktadır. Bu, Şartı ne imzalamış ne de parlamentolarında onaylamış olan Avrupa devletlerindeki yerel yönetimlere, Şarttaki ilkeleri kendiliklerinden uygulamaları için bir manevra alanı tanımış olmaktadır.

5. Gerek Şartın var olduğu geçmiş on yıllarda derlenen, en iyi uygulamaları, güçlükleri ve gerilimleri içeren gözlemler gerekse toplumdaki yeni gelişmeler Şartın temel ilke ve hükümlerinin devamlılığına halel getirmeksizin uygulanmasında kullanılan yöntemlerin artık yenilenmesini zorunlu kılmaktadır.

6. Şartın yürürlüğe girdiği 1998 yılından beri derlenen gözlem ve şikayetler, gündelik pratikte etkin ve tutarlı bir uygulama mevcut olmadıkça, Şartın herhangi bir devletin parlamentosunda

¹ Bölgesel Yönetimler Meclisinde 19 Ekim 2017 tarihinde görüşülerek onaylanmış ve Kongre tarafından 20 Ekim 2017 tarihinde, 3. oturumda kabul edilmiştir (bkz belge CPR33(2017)02 açıklayıcı not) eş raportörler : Lelia HUNZIKER, İsviçre (L, SOC) ve Anna MAGYAR, Macaristan (R, EPP-CCE).

onaylanmış olmasının o devlette tarihi bölgesel veya azınlık dillerinin korunmasının güvencesi veya kanıtı olmadığını göstermiştir. Aynı şekilde bazı vakalarda bölgesel veya azınlık dillerinin korunma düzeyinde sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu, Şartın uygulanmasında rolü olan farklı türlerdeki paydaşların önemini vurgulamaktadır. Yani bölgesel ve yerel yönetimlerin rolü büyük önem taşımaktadır.

7. Dolayısıyla Şart hükümlerinin etkin biçimde uygulanması, dijitalleşmenin getirdiği dramatik boyuttaki toplumsal ve teknik değişikliklerin dikkate alınmasını gerektirir. Kongre, bunu göz önünde tutarak bölgesel veya azınlık dillerinin eğitimi konulu Tavsiye Kararından on yıl sonra yerel ve bölgesel yönetimlerin bu alanda gösterebilecekleri yeni faaliyetleri müzakere etme amacıyla, Şartın çağdaş uygulanış tarzının yeni gelişmelerin ışığında ele alınacağı bir çalışma başlatmıştır.

2008 sonrasındaki ekonomik ortamın belirgin özelliklerinden biri bölgesel veya azınlık dillerini destekleyen politikaların algılanışındaki değişim olmuştur. Bu değişim azınlık dillerinde verilen eğitim

8. ve hizmetlerde önemli kesintilere yol açmıştır. Bu tasarruf politikalarında ulusal yönetimler büyük bir rol oynasa da (yerel ve bölgesel yönetimler, bölgesel veya azınlık dillerine ilişkin uygulamalar için açıkça belirlenmiş bütçeleri ulusal seviyedeki makamlardan nadiren alabilmektedir) dil çeşitliliği de dahil olmak üzere, kültürel çeşitliliği korumak ve beslemekle elde edilecek büyük faydalar yerel ve bölgesel yönetimlere de hatırlatılmalıdır. Bölgesel ve azınlık dillerine cazip şartlar sunmak genellikle düşük bir maliyetle gerçekleştirilebilmenin yanı sıra insanları bölgelerinde kalmaya teşvik ederek iş gücü veya beyin göçüne set çekebilir. Öte yandan ampirik kanıtlar birden fazla dilin konuşulduğu bölgelerin hem çok dilli bireylere, hem de genel olarak bölgeye daha yüksek gelir sağladığını göstermektedir. Son olarak, bireylerde çok dillilik yetenek seviyeleri yükseldikçe yaratıcılık faktörlerinin güçlendiği gösterilmiştir.

9. Yerel ve bölgesel yönetimler kamu hizmetlerinin sağlanmasında ön safta yer aldıklarından Şartın uygulanmasını kendilerine yeterince uyarlamak için icraatlarını ulusal yönetimlerle koordine etmelidirler. Yerel ve bölgesel yönetimler gündelik pratikleri için lüzumlu olan süreçleri uygulama amacıyla yönetim seviyesinden zorunlu sorumluluklar ve açık yetkiler elde etmek için işin içine tamamen girmeli ve girişimde bulunmalıdırlar. Keza yerel ve bölgesel yönetimler dijitalleşmenin toplumun hemen hemen her kesiminde iş yapma şekillerinde yarattığı değişimi gerektiği gibi hesaba katmak için tam anlamıyla işin içinde olmalı ve açık hak ve yetkilere sahip olmalıdırlar. Bu yeni gelişmeler, dil çeşitliliği dahil olmak üzere, Avrupa'nın kültürel zenginliğini ve geleneklerini koruma ve beslemede hem güçlükler, hem de fırsatlar sunmaktadır. Yerel ve bölgesel kamu politikalarında geleneksel destek esirgenmeden dijital sektör eğitim, yargı ve yönetim ortamları, medya, kültürel etkinlikler, ekonomik ve sosyal yaşam ve sınır ötesi kültürel alışverişte bölgesel veya azınlık dillerinin kullanılmasını mümkün mertebe destekleyen bir araç olarak ele alınmalıdır.

10. Yukarıdakilerin ışığında Kongre:

a. Avrupa Bölgesel Veya Azınlık Dilleri Şartı (AKAS, No. 148), Kongrenin "Bölgesel veya azınlık dillerinde dil eğitimi" konulu 222(2007) sayılı Tavsiye Kararı, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin "Azınlık dillerinin yayın medyasında kullanılmasına ilişkin 2003 yılı esasları ve Avrupa Konseyi standartları: AGİT ile iş birliği ve sinerjiyi geliştirme ihtiyacı" başlıklı 1773(2006) sayılı Tavsiye Kararı, Kongrenin "Katılımcı demokrasiyi oluşturmada bir araç olarak bölgesel medyanın rolü"ne ilişkin 364(2014) sayılı Tavsiye Kararı, Kongrenin "Bölgelerde dijital uçurum ve e-kapsayıcılık" hakkındaki 282(2009) sayılı Kararı ve Kongrenin "Bölgesel medya ve sınır ötesi işbirliği" hakkındaki 173(2005) sayılı Tavsiye Kararını göz önünde bulundurarak;

b. Avrupa Konseyine üye devletlerin:

i. çeşitliliğin sadece bir olgu değil aynı zamanda toplumu zenginleştiren bir unsur olduğu ve tarihi bölgesel veya azınlık dillerinin korunmasının bu çeşitlilik için de en güçlü korumayı sağlayacağı ilkesi doğrultusunda hareket etmeleri gerektiğini;

ii. kültürler arası ve çok dilli bir yaklaşımı içeren Şartta yer alan değer ve hükümlere uygun olarak bölgesel veya azınlık dillerinin (resmi veya resmi olmayan) her kategorisinin demokratik ve kapsayıcı bir toplumda kendine ait bir yerinin olması gerektiğini;

iii. sözleşmeye taraf olanlar devletler ise Şartın uygulanmasında yerel ve bölgesel yönetimlerin hayati bir rol oynadığını göz önünde bulundurarak;

c. Avrupa Konseyine üye devletlerin yerel ve bölgesel yönetimlerini aşağıdakileri yapmaya davet eder:

i. ulusal yönetimleri henüz Şartı imzalamamış ve parlamentolarında onaylamamışsa, bunu yapmaları için çağrıda bulunmak;

ii. yerel yönetimlere gündelik icraatları için lüzumlu olan süreçleri uygulamaları için açık hak ve yetkiler, söz konusu çalışmalara tam anlamıyla müdahil olma imkanı, zorunlu sorumluluklar ve açıkça belirlenmiş bütçeler sağlamayı garanti etmeleri için ulusal yönetimlerine çağrıda bulunmak;

iii. bölgesel veya azınlık dillerinin kamu harcamalarındaki payının zaten küçük olduğu belirlendiğinden, tasarruf tedbirlerinin bedelini bu dillere yüklememeleri için ulusal yönetimlerine çağrıda bulunmak;

iv. yerel ve bölgesel yönetimlerin bölgesel veya azınlık dillerinin desteklenmesi amacıyla yetkileri dahilinde pozitif önlemler almalarına engel olmaktan ve ayrıca kanunlarda münferiden ve sarih bir biçimde yer almayan, olmayan bütün koruma tedbirlerinin yasak olduğu yönündeki yanlış düşünce dahil olmak üzere, bu dillerin korunması konusunu ileriye göremeyen bir yaklaşımla yorumlamaktan kaçınmaları için ulusal yönetimlerine çağrıda bulunmak;

v. tarihi bölgesel veya azınlık dillerinin bölgesel ve yerel ekonomi, yaratıcılık, canlılık ve sağlığa faydalı, beslenmesi gereken kilit bir kaynak olarak kamu ve özel alanda konuşulma ve yazılmasını kolaylaştırmak ve teşvik etmek suretiyle bu dillerin korunmasını icraatlarıyla desteklemek;

vi. dil meselelerinde idari yetkiler arasında net sınırların mevcut olmamasının bölgesel seviyede iyi uygulamaları engelleme riski oluşturacağını akıldan çıkarmadan, tarihi bölgesel veya azınlık dillerinin korunması ve desteklenmesinde yerel, bölgesel ve ulusal yönetimler arasında etkin iş birliği ve etkileşim ihtiyacını karşılamak;

vii. zaman ve zemin itibarıyla mümkün olduğunda cazip şartlar sunarak (tercihen belirlenmiş bütçeler çerçevesinde) bölgesel veya azınlık dillerinin ait oldukları bölgelerde öğretimini ve eğitimin bu dillerde yapılmasını güçlendirmek ve geliştirmek için önlemler almak ve böylece bölgesel veya azınlık dillerinin eğitiminin bütünlüklü bir tarzda sistematik olarak verildiği bir Avrupa alanının yaratılmasına katkı sağlamak;

viii. zaman ve zemin itibarıyla mümkün olduğunda, bölgesel veya azınlık dillerinin kullanılabilirliği yeni dijital uygulamalar geliştirerek ve dijital dünyada da bu dillerde hizmet verilmesini sağlayarak, yeni dijital sınırların yıkılması da dahil olmak üzere, bu dilleri konuşanların mevcut yeni uzaktan öğrenme biçimlerinden yararlanmalarını mümkün kılmak;

ix. dijital hizmetlerin toplum genelinde hızla geliştiği düşünüldüğünde, kamu yetkililerinin bu hizmetleri bölgesel veya azınlık dillerinde de verebilecek imkan ve kabiliyete mutlaka sahip olmaları gerektiğinden, sağlık ve sosyal hizmetler de dahil olmak ve fakat bunlarla sınırlı

kalmamak üzere, yerel veya bölgesel kamu hizmet ve prosedürlerine bölgesel veya azınlık dillerinde de erişilebilmesini sağlamak;

x. ulusal, bölgesel ve yerel seviyelerdeki kamu yetkililerini dil politikalarını ve dil hizmetlerini geliştirme ve uygulamada bölgesel veya azınlık dillerinin temsilcileriyle istişare ve iş birliğinde bulunmaya teşvik etmek ve bu konuda desteklemek;

xi. "akraba" devletlerdeki hizmetlere bölgesel veya azınlık dillerinde de erişilebilmesini sağlamak için, geçerli olan hallerde bölgesel ve sınır ötesi iş birliğini iyileştirmek.

11. Kongre, Şartı henüz imzalamamış veya parlamentolarında onaylamamış olan üye devletlerin yerel ve bölgesel yönetimlerini, Şartın kendi yetkilerine uyan hükümler içeren yerel veya bölgesel versiyonlarını kabul etmeye ve gerek Şarttan gerekse tarihi bölgesel veya azınlık dillerinin korunup desteklendiği koşullar oluşturmada en iyi uygulamalara ve pratik örneklere sahip bir kuruluş olarak Avrupa Konseyi Avrupa Bölgesel Veya Azınlık Dilleri Uzmanları Geçici Komitesinin denetim uygulamalarından yararlanmaya davet eder.